

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond.

3die Bind.

Ved

Magnus Olsen.

3die Hefte,
Slutningshefte.

Christiania.

I Hovedkommission hos Jacob Dybwad.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri A/S.

1924.

---

55. Eggjum.

(Bd. III S. 77—197.)

Enkelte Rettelser og Tilføielser til Eggjum-Indskriften er allerede meddelte S. 196.

Afsnittet om Eggjum-Indskriften er ogsaa udgivet som særskilt Skrift («Eggjum-Stenens Indskrift med de ældre Runer», Chr.a 1919). I dette (som er færdigtrykt i September 1919) mangler to af de Tilføielser, som findes i selve Runeværket (S. 196, trykt i December 1919).

---

¹ I det følgende er Bindbetegnelsen »III« udeladt.

I de 4 Aar, som er gaaet siden Eggjum-Indskriftens Offentliggjørelse, er der fremkommet flere Bidrag til Belysning af dette værdifulde Runemindesmærke. De anføres her efter Tidsfølgen:

Finnur Jónsson, Eggjumstenens indskrift (Nordisk tidsskrift for filologi 4. række IX S. 33—43), 1920.

Fritz Burg, Die inschrift des steines von Eggjum (Zeitschrift für deutsches altertum LVIII S. 280—300), [Særtryk udsendt i Mai] 1921.

R. Meissner, Zur Eggjuminschrift (Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philol.-hist. Kl. 1921), [Særtryk udsendt i December] 1921.

Erik Brate's Anmeldelse i Arkiv f. nord. filol. XXXVIII, [Februar] 1922, S. 206—212.

Jfr. ogsaa de kritiske eller kun refererende Anmeldelser af George T. Flom (Publications of the Society for the Advancement of Scandinavian Study. Scandinavian Studies and Notes V, No. 6, May, 1919, S. 206—209), Alexander Jóhannesson (Skírnir, Reykjavík, 1920 S. 153—155), E. Mogk (Literarisches Zentralblatt 1920 Sp. 592 f. [her en Feil i Referatet Sp. 593 L. 15]) og Elias Wessén (Folkuniversitetsföreningen. Vetenskaplig forskning. Årsbok 1920, Stockh. 1920, S. 98—101). Et Enkeltbidrag bringer Olai Skulerud paa det ved S. 155 ff. anførte Sted. — Jeg er opmærksom paa Anmeldelser i Dagspressen af følgende navngivne Videnskabsmænd: Just Bing (Morgenavisen, Bergen, 31. Dec. 1919 Nr. 291), Erik Brate (Aftonbladet, Stockh., 28. Dec. 1919), Eyvind de Lange (Stavangeren 22. Nov. 1919), Hjalmar Lindroth (Göteborgs Dagblad 22. Nov. 1919), Emil Olson (Svenska Dagbladet 19. Okt. 1920), Haakon Shetelig (Bergens Annonce-Tidende 29. Okt. 1919 Nr. 244) og Jakob Sverdrup (Aftenposten, Kr.a, 8. Nov. 1919 Nr. 550). — Jfr. endelig M. Olsen, Arkiv XXXVII S. 201 ff. (passim).

Foruden den lange Række af kritiske Bemærkninger, som de nævnte 4 Arbejder indeholder, vil jeg særlig fremhæve de nye Tolkningsbidrag til to Steder i Indskriften.

1. Burg (S. 285) og Brate (S. 208) har uafhængig af hinanden foreslaaet at tolke A 89—107 *fokl if s[liti nA] g[A]lland(e)* saaledes: *fugl, ef [slíti ná], galandi* — altsaa *slíti* Præsens, ikke Præt. Konj. —, »der vogel, der (fragend) schreit, ob er eine leiche zerreissen könne« (Burg), ». . . under skrik spejande, om den må få lik att slita«. Dette er i syntaktisk Henseende at foretrække fremfor min Opfatning og giver i det hele en naturligere Mening.

2. Mod min Opfatning af de to sidste Sætninger i C (R. 31 ff. *ni [sati] mar nakda* o. s. v.) gjør Meissner flere Indvendinger, »die in der Situation, der ganzen Haltung der Inschrift und in sprachlichen Bedenken begründet sind«.

Den første Indvending gjælder Slutningsakten i den af mig forudsatte Begravelsesritus; jeg maa give Meissner Ret i at tillægge den adskillig Vægt: »An Ort und Stelle wurde . . . die Ritzung vorgenommen, denn die magische Einwirkung der *keipar* muss ihr vorhergehen. Soll man nun annehmen, dass der ritualekundige Runenmeister mit der Ritzung sein Geschäft beendet hat und andern das Anbringen der Grabplatte überlässt, obgleich er mit seinen Gehülfen zur Stelle ist?« Det naturlige er, at han selv vaager over, at Runerne faar virke efter sin Bestemmelse. »Dann bedarf es keiner Anweisung über das 'Legen' der Grabplatte und der Satz *ne seti* . . . *leggi* muss einen andern Sinn haben.«

Af Betydning er ogsaa det, som Meissner udtaler om Indskriftens hele Aand og Tone, skjønt her er adskilligt Spillerum for subjektiv Opfatning: »Im

Geheimnis nächtigen Dunkels, im geschlossenen Grabe soll . . . eine magische Wirkung von . . . [den] Runen ausgehen. Ich empfinde es als einen Widerspruch zu dieser Bestimmung, als einen Missklang in dem grimmigen Ernst der feierlichen Sätze, wenn am Schluss eine Anweisung für das Anbringen des Steines gegeben würde. Heller end en saadan Anvisning venter Meissner — i Overensstemmelse med Forholdet paa yngre danske (reiste) Runestene — et Udtryk for Runemesterens bestemte Vilje, at Grav og Runesten for alle Tider skal forblive urørt og ukrænket.

Endelig begrunder Meissner sine sproglige Betæneligheder ved den af mig foreslaaede Opfatning af *snarer* (og *wiltir man*)¹ i en lærerig Udredning om de Gamles Forestillinger om Blikkets Magt. »Es ist« — bemærker han, ogsaa i Anledning af Feilberg's bekjendte Afhandling — »zu scheiden zwischen dem scharfen, Schreck einjagenden [*snarr*] Blick des Helden oder Fürsten und dem schädigenden, Wahnsinn, Krankheit, Tod und Vernichtung bewirkenden Blick«. »Der Sprachgebrauch lässt es m. E. nicht zu, mit *snarr* die Vorstellung des bösen, lebloses schädigenden Blicks, die in der Inschrift allein passen würde, zu verbinden«. Ved *wiltir* (*villtir*) hævder han, at Ordet bør tages i sin kjendte, almindelige Betydning »durch Zauber verwirrt«.

For Meissner's Helhedssyn paa Indskriften C er dennes Begyndelse bestemmende: *ni s solu sot*, Sol har ikke faaet skinne paa Stenen. »Nicht feierlich und eindringlich genug konnte der Runenmeister die Worte wählen, um durch die Macht der im Dunkel wirkenden Runen zu verhindern, dass die Runeninschrift vom Licht getroffen, gelesen, einem Gegenzauber ausgesetzt wurde. Er spricht die gebietenden Worte in einem eindrucksvoll gegliederten Satze aus. Wenn *leggi* [*lagi*] antithetisch zu einem Verbum des ersten Satzgliedes steht, kann das nur das von Olsen ergänzte *seti* [*sati*] sein«. »Ich halte also an *seti* fest, ziehe aber *nokðan* [*nakda*] zu beiden Verben:

ne seti maðr nokðan,

ne snarir ne villtir menn (nokðan) leggi.«

Her hvor *seti nokðan* staar modstillet *leggi n.*, kan *setja* efter Meissner ikke have den afblegede Betydning »gjøre til«. »Während *nokðan leggia* nur heissen kann: den Stein gewissermassen auf den Rücken legen, sodass die Runenfläche nach oben gewendet wird, muss *setja stein nokðan* bedeuten, dass der Stein auf einer der Schmalseiten ruht, sodass die Inschrift vom Licht ganz oder teilweise getroffen wird«. Hvordan man imidlertid skal tænke sig de Forhold, som har foresvævet Runemesteren ved Ordene »sætte« og »lægge (Stenen)«, er Meissner ikke i Stand til at afgjøre. Han synes nærmest at formode, at *setja* er brugt om at *reisa* (*stein*) ligesom *satido* Otterö (se S. 221 Anm. 2) og »satte« i yngre nordiske Runeindskrifter. Runehellen skulde da, efter Gravens Plyndring, have kunnet anvendes som Bautasten paa en anden Grav. Ved *leggia* kan man derimod efter hans Mening ikke have at gjøre med et ensartet Forhold: anbringe Stenen i liggende Stilling over en Grav [jfr. dog Elgesem-Stenen, Bd. I S. 160]. »Bei der Eggjuminschrift scheint es mir aber durchaus nicht notwendig

Jfr. ogsaa Fr. Burg's kritiske Bemærkninger S. 285 ff.

zu sein, dass bei beiden Teilvorstellungen, in die der Begriff des Entblössens zerlegt ist, ein prägnanter Sinn des Verbuns mitgedacht wird». — Eksempler paa, »dass in zweigliedrigen Verbindungen das einende Element beim ersten Glied steht« (jfr. Grímn. 42: *Ullar hylli hefr ok allra goða*), og paa »negierte Paarformel«, som indeholder en Antithese, eller hvis Led »sich gegenseitig stärken«, findes anførte hos Meissner. Af sidstnævnte Slags skal her bare medtages et Eksempel — Egils saga Kap. 57: *svá at allar [d. e. landvættir] fari þær villar vega, engi hendi né hitti sitt inni* —, som »im Bau eine gewisse Ähnlichkeit mit dem Satz der Eggjuminschrift hat, insofern beide Sätze durch die gleiche Vorstellung eng verknüpft sind, dem zweiten Teile aber durch die Beschwerung mit der Paarformel ein Übergewicht gegeben ist«.

Da Meissner finder Antithese i *sati* og *lagi*, kan han ikke ogsaa opfatte *snarer* og *wiltir* antithetisk, men nødes til at antage, »dass in den Bedeutungen der beiden Attribute eine Fortführung, Ergänzung, Steigerung ausgedrückt ist«. Han naar da frem til følgende Gjengivelse af de to sidste Sætninger i C: »Ich verbiete, dass jemand den Stein entblösst aufrichte, oder dass ihn kecke oder unsinnige Leute entblösst hinlegen«. Om de to Attribute siger han: »Der Sinn von 'keck' scheint mir . . . in den Zusammenhang der Eggjuminschrift wohl zu passen, da es mit unheimlichen Gefahren verbunden sein kann, ein Grab zu erbrechen und einen Toten aufzustören. Indem der Runenmeister sich die Möglichkeit vorstellt, dass der Runenstein verrückt, das Grab aufgerissen werden könnte, steigert er den Begriff der (frevelfaften) Keckheit zu dem der Unsinnigkeit (*viltir*)«. Her møder man da det for den magiske Stil karakteristiske, »die Verdeutlichung einer Vorstellung durch Teilung oder Aufzählung aller denkbaren Möglichkeiten. In bescheidener Weise geschieht das hier durch Anwendung der Paarformel sowohl für die Handlung (Entblößen der Inschrift) wie für das handelnde Subjekt«. »Wenn in dem letzten Satzteil dem *maðr* des ersten ein Plural mit doppeltem Attribut . . . gegenübersteht, erklärt sich das lediglich aus dem Prinzip der rhythmischen Beschwerung des zweiten Gliedes. Dem Sinne nach könnte *ne snarir ne villtir menn* ebensogut Subjekt zu *seti nokðan* sein. Nur damit die Formel volltönend ausrollt, tritt das Attribut, wiederum zerlegt, zum Subjekt des zweiten Satzgliedes«.

Denne Meissner's sindrige og i alle Enkeltheder vel overveiede Tolkning (som jeg har ment at burde referere saa udførlig, fordi den neppe er let tilgjængelig for alle Interesserede) har den Fordel fremfor min Opfatning, at den gaar ud fra en Modstilling dér, hvor en saadan usøgt kan antages (i *sati* og *lagi*), ikke i de to adjektiviske Ord (*snarer* og *wiltir*), i hvilke en Modstilling kun kan faaes frem, naar man gaar udenfor den faktisk overleverede Sprogbrug. Jeg nærer derfor ingen Tvil om, at den maa betegnes som et stort Fremskridt, selv om den endnu, som nævnt, lader os i Uvished paa et enkelt Punkt, den nøiagtigere Bestemmelse af Betydningsindholdet i »entblösst aufrichten« og »entblösst hinlegen«. Det har sine Vanskeligheder at tænke paa det specielle Forhold, at Runehellen kunde være i Fare for at blive brugt som (»reist«) Sidehelle eller (»lagt«) Dækhelle i en ny Grav. Snarere maa man efter Meissner's Tolkning antage, at intet af de

to Verber har en prægnant Betydning. Det er da den almindelige Tanke »Ingen maa flytte Stenen ud af Stilling«, som overensstemmende med den magiske Stils Eiendommelighed har faaet baade sit Prædikat og sit Subjekt indholdsmæssig opkløvet.

Gjennem Meissner's vægtige Bidrag turde den hele Indskriftlinje C være bragt nær sin endelige Løsning¹. Derved staar vi nu bedre rustede til at tage op (3) et Spørgsmaal, som jeg i min Behandling af Eggjum-Indskriften bare antydningssvis har berørt, men som stærkt har optaget to af de ovenfor nævnte Bidragsydere, Spørgsmaalet om, i hvilken Rækkefølge Indskriftens Linjer skal læses.

3. Om Indskriftlinjernes Rækkefølge udtaler Finnur Jónsson (S. 33 f.): »Udg. har betegnet den øverste linje med A, fortsættelsen deraf (den korte linje) med B og den nederste med C. Han gør (s. 172) selv en vag bemærkning om, at den sidste, C, »turde være skreven først«, men han har ikke draget konsekvensen heraf, den nemlig, at så bør den også læses først, og i gengivelsen stilles først. Hvad der bestemt taler derfor er, forekommer det mig, 2 (eller om man vil 3) omstændigheder. For det første vilde en begyndelse, som A-linjen frembyder, det demonstrative *hin*², ikke vise hen til noget foranstående, hvad man ventede; stilles C først, så er alt i orden; så peger *hin* tilbage på dennes *stain*. Dernæst, hvis A var ment som linje 1, vilde vel fortsættelsen *o*: B og C være skreven som én linje, begyndt i flugt med A (lige langt fremme på stenen); netop B viser, efter sin stilling, at den er en slutning. Og endelig er der den mærkelighed, at der nedenunder C, men noget længere tilvenstre, findes runerne *hin*; dette må sikkert forklares så (som M. O. gør), at risteren vilde begynde l. 2 dér, men på grund af stenens beskaffenhed her (»hårdhed« s. 171) flyttede den op over C; det er jo netop dette ord, A begynder med. Herved forklares ogsaa C-runernes større form og mindre tæthed — ialfald i begyndelsen.« I samme Retning udtaler Fritz Burg sig udførlig (S. 288 f.), og han anfører, uafhængig af Finnur Jónsson, de samme to Argumenter som han: Linjen D *hin* i Forhold til A 1—3 *hin*, og *hin* (»hunc«) i A visende tilbage paa *stain* i C³.

Det sidste Argument har for mig ingen Beviskraft, ligesaa lidt som for Meissner, der (S. 90 Anm. 1) bemærker: »Jedenfalls würde die Inschrift mit dem unbestimmten *nissolusot* nicht minder seltsam beginnen als mit dem *hin* der Zeile A. Bei *hinn* denkt man ohne weiteres an den Stein, wie man in folgender Inschrift zu *τήνδε* ein *στήλην* ergänzt: *Ἐρωτων ἐξάμενος Διονύσωι τήνδε ἀνέθηκεν καὶ Παρμένιχος καὶ*

¹ Dette er ogsaa Noreen's Mening, idet han (Altisl. Gramm.⁴, 1923, S. 377) uden Reservationer følger Meissner: »nicht richte jemand ihn entblösst auf oder legen kecke oder unsinnige leute ihn so hin«.

² Her, ligesom paa flere andre Steder i Citater, har jeg gjengivet Ord i Runeindskriften ved den i dette Værk brugte Transskription (med halvfede Typer), skjønt de citerede Forfattere anvender Kursiv. Dette er gjort for at bringe den Ensartethed tilveie, som er ønskelig ved Registrenes Udarbeidelse og Benyttelse.

³ Jfr. ogsaa Brate (S. 208): »Det synes klart, att C skall läsas först av inskriftens rader, den har bästa platsen och de största runorna och D är ju ett vittnesbörd, att ristaren ämnade anbringa A under C.«

Nizavδoσ A. Wilhelm, Beiträge zur griech. Inschriftenkunde 305«. Jeg minder ogsaa om *pad* (*pad*), som i tre Brakteat-Indskrifter (Brakt. 32, 55 og 59) synes at betegne Gjenstanden (»dette«) uden tilføiet Substantiv; se Aarbøger 1905 S. 198 ff., 265 f., 287 f.

Derimod har jeg (S. 171 f.) lagt Vægt paa Forholdet mellem de to hin i A og D og paa Stenens Beskaffenhed ved C, samt paa »de store og usædvanlig skarpt indridsede Runer i Begyndelsen af C«, som »med Bestemthed [altsaa ingen »vag bemærkning«!] synes at angive«, at Linjen C er skreven først. Burg er høilig forundret over, at jeg alligevel har »læst« Linjerne i Rækkefølgen A, B, C — men dog tolket dem i Rækkefølgen C, A, B. Dette har vistnok fornemmelig sin Grund i, at den hele Bearbejdelse til og med Slæde-Afsnittet (S. 119 ff.) var færdigt og Trykningen sat i Gang paa en Tid, da jeg ikke havde Haab om at kunne bidrage til Tolkningen af A—B mere end det ene Ord *καίβα* = oldn. *keipa* (paa Slæde)¹. Det stødte mig ikke, saalænge jeg ingen Mening havde om Indholdet af A—B, at udgive Linjerne i den Rækkefølge, hvori de ovenfra nedad staaar paa Stenen. (Man lægge ogsaa Mærke til — hvad hverken Finnur Jónsson eller Burg har taget Anstød af —, at jeg har givet de svagt ridsede Runer hin nede til venstre Benævnelser »D«, skjønt det straks maatte være klart, at de var skrevne før A.) Men hertil kom under Tolkningsarbeidets videre Gang ogsaa et andet Hensyn, det, som har faaet sit Udtryk S. 192 f. Her troede jeg at turde udtale mig om en forskjellig »litterær« Karakter, hvorved Linjen C skilte sig ud fra Indridsningens andet Hovedafsnit A + B. Var dette rigtigt, da fremtraadte hvert af de to Hovedafsnit med en saa stor Selvstændighed, at Spørgsmaalet om Linjernes Rækkefølge sank ned til et Spørgsmaal af underordnet Rang.

Da vi nu, takket være Meissner's Bidrag, er naaet dybere i Forstaaelsen af C-Linjens Eiendommelighed, stiller dette »litterære« Forhold sig i et adskillig klarere Lys. Linjen C viser sig at have en indre Sluttethed af en saa udpræget Art, at vi gjerne kan tale om den som en egen »Indskrift«: Stenen har aldrig været truffet af Sol, og den maa aldrig igjen blottes i Dagens Lys. Det er naturligt, som Meissner gjør, at sammenligne denne Del af Indridsningen med Indskrift-Slutninger som *nu skal statq sin a biarki* »nu skal Stenen staa paa 'Bjærget'« (Hällestad II, Skaane)². Men derfor kan godt C være skrevet først. Hvad Grunden har været dertil, kan vi ikke med Sikkerhed afgjøre, men bare gjætte os til. Runemesteren kan have begyndt med den lettere Del af Indridsningen, C, som han neppe selv har forfattet (jfr. S. 193); det kan tænkes, at han, da han tog fat paa C, endnu ikke i alle Enkeltheder var klar over, hvorledes han skulde forme det andet, langt vanskeligere Hovedafsnit. Kanske har han for sine Omgivelser givet det Udseende af, at C var den egentlige Indskrift, og saa i Hemmelighed, efterat C var indridset, syslet videre med de to Linjer af en mere udpræget okkult Karakter.

¹ Jfr. S. 91 L. 11 ff.: »at gaa noget videre . . . forfølge videre enkelte Iagttagelser«.

² I Indskrift-Slutning passer ogsaa bedst Ordene »ikke er med Kniv Stenen skaaren« (sikkert perfektivisk ligesom »ikke er søgt (truffet) af Sol«).

Saalænge jeg ikke har kunnet løsgjøre mig for saadanne Overveielser, er det naturlige for mig fremdeles at bruge A, B og C paa samme Maade som i Udgaven.

Før jeg dernæst gaar over til at meddele Tillæg til enkelte Steder i mit Tolkningsforsøg, skal der gjøres Rede for de Antydninger, hvorigjennem Erik Brate lader skinne frem en fra min forskjellig Helhedsopfatning af Indridsningen.

Brate begynder, som nævnt, Læsningen med C, hvor der er Tale om Forskrifter, som dels er fulgt, dels skal følges. Derpaa læses A, som har Præteritum om »utförda handlingar. Krigiska bragder tyckas ock **haris** »hären« och **lat gotna** »goternas land« antyda . . . , och till och med **kaiba** och **huni** kunde peka åt samma håll, då de ock äro sjöfartstermer«.

Videre bemærkes: »Fråga är . . . om icke **hin** . . . **mar** »den där mannen« utgör motsats till **þaim** »den här« nämligen den avlidne, då pron. *sā* i äldre tid har betydelsen »denne, den här«, se Bugge, Tidskr. f. phil. VII, 331, IX 112. I en berättelse om den avlidnes död måste då **hin** vara fienden. Dennes stridsätt uttryckes med **warb** »kastade«. Vad han kastade, har ej omtalats, enär detta icke kan vara uttryckt med **naseu**, som visserligen kan vara dat. pl. men blott *nesjum*, som ej passar som instr. till *verpa* men väl kan vara lokativ och uttrycka platsen därför« (om saadan Lokativ henvises til Ölands runinskr. S. 92; Ynglingatal 32: *sās Holtum bjó*; Detter og Heinzl, Edda II S. 501).

»Den följande satsen: **made þaim kaiba i bormoþa huni** uttrycker den förstörelse, som fienden åstadkom med sitt kast, och därvid synas **kaiba** och **huni** blott kunna fattas som delar av ett fartyg, icke av en släde. Fno. *keipr* är årtullen, *hunn* åter masttoppen, som lämpligen erhåller epitetet **bormoþa** »den borrhötta«, då den genomskäres av *hünbora* f., det hål, varigenom repet för hissande och frande av segelrån lopp. Måhända har vid norrmännens landstigningsförsök en väldig sten slungats från ett berg eller fartyg på det norska fartyget och krossat masten, så att dess topp kommit i beröring med årtullarne(?)«.

Med »Goter« maa i Norge i 7de Aarh. menes Gotlands Indbyggere. »Det synes sannolikt, att denna ö omskrivits genom gen. plur. **gotna** föregången av en sammansättning med **-lat**«, kanske *hal*-. »F. Jónsson Lex. poet. anför *halland* i poet. omskrivningar, som måhända kunde lämpas på Gottland, särskilt här med hänsyn till den sluttning, varifrån ovan antagits, att det förödande stenkastet utgått. På södra Gottland finnes socknen Näs, som just visar en till händelsen lämplig kustbildning«.

»Som svar på frågan, vem av hären kom till Gottland, väntar man ju ett namn; i stället finner man »fisk« [*fiskr*] och »fågel« [*fokl*] med särskilt på grund av luckorna i texten dunkla bestämningar, som dock synas beteckna dem som valplatsens rovdjur, vadan väl fråga är om strid till sjöss, och icke heller den dunkla inskriftdelen *B* synes innehålla detta väntade namn, som alltså utelämnats, emedan det som bekant var den avlidne, och ersättes med antydning om det manfall, varmed hans tapperhet säkert hämnats skadan på fartyget. Då stenen låg i graven med runorna nedåt, kan meddelandet om den avlidnes bragder visserligen icke vara avsett för de efterlevande, men det kan vara ett bud till dödsriket om, vilken hjälte nu inträdde däri, jfr *Eiríksmál* och *Hákonarmál*.«

Brate slutter sin knapt affattede Udvikling med følgende Ord: »Dessa anmärkningar om tydningen må tjäna som antydning om en annan möjlig syn på den gåtfulla inskriften, på att utgöra en säker tydning kunna de ej göra anspråk«.

S. 98 Anm. 1 L. 7. Det bør hede: »opstaaet af *hl* eller *þl* eller *þf*. I Betragtning kommer da — foruden Verbet *villa*, **wilþian* — oldn. *vēla* (*um*) o. s. v.« (Jfr. Burg S. 299 Anm. 1.)

Smst. L. 16. Bugge (Arkiv f. nord. filol. IV S. 133) har om Vokalen *é* i *vél* »Kneb, List« og *vēla* »besnære« udtalt: »Jeg skjønner ikke rettere, end at man for at forklare *é* i *vél* maa antage, at *ūl-* i Nordisk foran *a* og *ō* er omlydt til *ēl-*«. Denne Opfatning har dog ikke formaaet at trænge igjennem. (Jfr. Burg smst.)

S. 106 nakda. A. Kock har godhedsfuldt gjort mig bekjendt med en afvigende Opfatning, som han udvikler i »Svensk ljudhistoria« V (under Trykning) S. 23 f. § 2104. Til min Udledning (*nakda* = **nokðan*, af **nakudan*; jfr. S. 182) bemærker han med rette, at »det vore påfallande, om värligen ack. **nakudan* blivit **nokðan* redan c. 700, då *u* ännu kvarstår i de tvåstaviga *sunu*, *laghu* etc. (§ 2101) c. 900«. Da *nøkkviðr* er den Form, som hører hjemme i Oldnorsk, bør man vistnok med Kock ved Forklaringen af *nakda* gaa ud fra denne og ikke fra **nakuda-*: »*nakda*[n] har uttalats *nækðan* eller kanske *nøkðan* med *w*-omljud på *æ* (jmf. att *a* i inskrifter ofta angiver *u*-omljud *a*, dvs. *ø*-ljud) Ack. sg. **nakkwiðan* blev genom äldre *i*-omljud till **nækkwðan*, som genom äldre *w*-omljud gav *nøkkðan* (jmf. Söderberg *U*-omljudet i fornsvenskan s. 36, Kock Uml. u. Brech. s. 225). Vid *w*-förlusten i **nækkwðan* behövde dock ej äldre *w*-omljud (*nøkkðan*) inträda, utan genom inflytande från nom. sg. **nækkwiðr* etc. med kvarstående *w* och därför tills vidare utan *w*-omljud fick man ack. sg. *nækkðan*.«

S. 119 ff. Den her beskrevne »Keipadrøg« har i ældre Tid havt en videre Udbredelse. Det lærer vi af et Fund fra Volden, Søndmøre, som Jørgen Gjerding redegjør for i Skriftet »Folkminne frå Sunnmøre« (Kr.a 1921) S. 93 f.:

»Nils Olson Holte var den fyrste torvspadaren i Folkestadbygda, og han kom fram på ei merkeleg køyredning under dette arbeidet, ei aln under jordkanten. Fyrst treffe han ein furestokk på 16 alner, so frisk og tjukk at han fidde honom til torvol¹ på stova si. Då han gjorde stokken fri frå ende til annan kom han fram på køyregreia, som tjukkenden låg fram på. Denne køyregreia var av ein eldre sort enn det som brukast notildags.

Det var eit »drog« (vage, stutting), der tillen (meien og skåkja) var eitt stykke, og med krumenden bakarst, motsett den vanlege sledemeien.

I framenden, som var umlag bein, vor hol for oren. Andre enden var mykje tjukkare og opphøg, og der var laga eit hakk i honom til feste for vagestokken (hynningen). Framfor vagestokken var eit bora hol, og der ned i var fest ein tolle til å halde vagestokken fast. I vagestokken var laga eit hakk som fall ned i skora i meien, og med hovud utanfor, til å halde det heile ihop. Ut mot endane av vagestokken var det bora hol som med ein timbermannsnavar, og gjenom desse hola var der trødde vidjar.

I furestokken var det hogd skore som høvde ned på vagestokken, vageskora dei kalla, og ovan på ogso ei skore, for ein noko mindre tremole, som dei kalla kreisten, og som låg sameleis som vagestokken og dei to vidjane heldt desse so hardt saman, at timberstokken ikkje kunde missast.

[¹ »Torvol (o), m. Tørvstok, Træstamme som lægges langs Kanten af Tagskjægget for at støtte Tørvdækket paa et Huus. G. N. *torfvöl*« (Aasen).]

Soleis fann Nils Holte lasset ståande, det vende nedover mot garden og der hadde truleg vore ein gammal veg. Hesten var fråsprett og lasset attsett slik — akkurat som alt livande hadde døydd burt frå det. Der er ikkje slik mark at der kan ha gjenge fonn eller skreid, men noko våtsamt må der truleg ha vore, sidan både sleden og stokken kunde ha vorte dekt over før dei rotna upp.

Ola O. Reite d. e. som fortalde meg um dette funnet, såg det då det var »nytt« ikring 1880, og han gissa på, at det kanskje var ifrå Svartedaunden si tid.«

Gjerding oplyser vidare, at der nu ikke findes Skog i Folkestadheia; men »alle dei røtene som finst nedi jorda der, vitnar um gilde skogar i gamle dagar«, og et Sagn fortæller, »at dei svære stolpane i gamlekyrkja skulde vere komne ifrå Folkestadheia«. — Af Fundet er nu intet bevaret, meddeler Gjerding mig privat.

Beslægtet med Slædens Anvendelse til Transport af Gravhellen er de talrige Eksempler paa »Slædens användning vid dödsriter«, som Sune Ambrosiani anfører eller henviser til¹ i en Opsats med denne Titel i »Rig. Föreningens för svensk kulturhistoria tidskrift« I, 1918 (Stockholm 1919), S. 204—208. — Jfr. Svarfd. s. Kap. 26.¹⁴ (Dødning sees i Luften ridende paa graa Hest og trækkende efter sig Slæde med Mænd i).

I en Optegnelse fra henved 1750 fra Voss, som er meddelt af N. Nicolaysen, Folkevennen 1859 S. 284 (hvorpaa Universitetsstipendiat Nils Lid har gjort mig opmærksom), fortælles om Anvendelse af Slæde ved Begravelse: Man bruger at »sætte . . . [Liget] paa en Slæde og kjøre det saa til Kirkebakken, hvor de spende Hesten fra, snu den omkring og lader den, hvis den vil, lugte til Kisten . . . Slæden maa ej føres tilbage, men staa og raadne, og søges gjerne af Fattigfolk til Brænde.« — Parallelt er det Forhold, at Ligbaaren efter en udbredt gammel Skik skal følge med i Graven. Jfr. A. W. Brøgger, Aarbøger 1921 S. 119, 122 Anm. (i Anledning af den i Farnannshaugen fundne Baare).

S. 123 L. 7. Etymologien af lapp. *mato* er omtvistet; se Litteratur hos Lidén, Arkiv f. nord. filol. XXXVI S. 45, samt Vilh. Thomsen, Saml. afhandl. II S. 198.

S. 124 L. 23 ff. Fil. lic. Björn Collinder har tilstillet mig følgende fra svenske Dialekter: »I Norrland (min hembygd) betyder *björn* en stadigt byggd skottkärria med kavelhjul, som nyttjas bland annat till att »rulla« pappersmassbalar på. *Stenbjörn* återigen är = *stendrog*, en vagn eller slæde av synnerligen grov och enkel typ för forsling av stenblock. Någon flake har stenbjörnen ju inte, utan »karosseriet« består i huvudsak av två jämlöpande bjälkstockar«.

S. 125 bormoþa huni. Burg (S. 284) bemærker, efter at have nævnt de to Betydninger af *hunn* »junger bär« og »unabgerindete baumbälfte«: »meines erachtens empfiehlt das epitheton 'bohrermüde' die letztere bedeutung«. Dertil føier han i en Anmærkning: »dies moment viele fort, wenn *bor* = ahd. *bora* [»gar, sehr« Schade] wäre, dessen Olsen nicht gedenkt«.

S. 132 naseu. Finnur Jónsson (S. 38) finder hin *warb naseu mar* »smukt forklaret« som: »manden (= jeg?) overøste den med blod«. Ordet for »Lig-Sjø« synes ham »utvivlsomt, hvad enten det er at læse som *nása(sjó)* eller *násav(i)*«. »Bortfald af dativendelsen *-i(e)* her vilde man ikke være helt tilbøjelig til at henføre til så gammel tid (jfr. dog *meinþjóf* i Yngl. tal). Runeristeren har dog vel ikke glemmt *i(e)* efter u her?, ligesom han har glemmt et w i *kam*« (S. 36).

¹ Særskilt kan mærkes: Th. Volkov, Le traineau dans les rites funéraires (Revue des traditions populaires XI, 1896, S. 209 ff.).

H. Pipping, Inledning till studiet av de nordiska språkens ljudlära, Helsingfors 1922, S. 135 (jfr. 139) tænker sig **-seu** = *se-u* (snarere end = *se ū*) som en Form dannet i Tilslutning til Gen. *sēwar; han jævnfører *frē* »Frø« i de nærliggende Landskaber Søndfjord og Nordfjord.

na- er sandsynlig en Stamme **nawi-*, ikke, som jeg med Torp og Falk (Fick's Wtb.⁴ III S. 295) har opført, **nawa-*. (Saaledes ogsaa Burg, i Tillægget til S. 155—157 i det følgende.)

S. 134 L. 5 kam. Feil for *kwam antager Finnur Jónsson S. 36.

S. 135 L. 21 f. Rāfsal, hari-; læs: hari- Rāfsal.

S. 136 L. 4. Det 2det af Tegnene i den magiske Runeoptegnelse, som i Bósa saga følger efter Busluboen, »er helt forskelligt i de tre ældste håndskrifter og må være forvansket; jeg antager . . ., at det skal være et sammenskrevet tegn for *s-* og *i-*runen«. »En udførligere fremstilling vil antagelig senere fremkomme i Aarbøger f. nord. Oldkyndighed« (Johs. Brøndum-Nielsen, Runestenen i Gørlev [Fra Holbæk Amt« 1923; Særtrykkets] S. 11 Anm. 1). — Til Bósa saga's magiske Runer er — foruden i den S. 136 Anm. 1 nævnte Indskrift fra Borgund Stavkirke — af Brøndum-Nielsen paavist en nærstaaende Parallel i den nyfundne Gørlev-Indskrift og desuden, som det vil fremgaa af den bebudede Afhandling i »Aarbøger«, i en anden Indskrift med de yngre Runer.

S. 136 f. hi a. Burg (S. 291) er her inde paa samme Tanke som Brate (se ovenfor S. 274), at disse tre Runer danner 1ste Led i et med **-lat** (*-land*) sammensat Ord.

S. 141. Ifølge Burg (S. 290 f.) er **kam** betonet: »wozu das **ob**, wenn **kam** keinen ictus trägt?« Efter denne Antydning maatte der skanderes:

huwár ob kám | háris á | há a lát gótna,

parallelt med Rythmen i det forudgaaende Afsnit af A.

S. 145 L. 2 f. n. »Bei **suemade** hätte die frage mindestens gestreift werden sollen, ob nicht dem **huwar** entsprechend vielmehr **suwimade** gelesen werden könnte« (Burg S. 293). Den forholdsvis lille Afstand mellem de to Stave efter u gjør en saadan Læsning lidet sandsynlig.

S. 147 L. 3 ff. En Række Eksempler paa *dylgjur* findes i Páll Eggert Ólason's Artikel »Fólgin nöfn í rimum«, Skírnir 1915 S. 118 ff.

S. 147 f. Eksemplerne paa *ofljóst* i Skaldedigtningen er samlede af R. Meissner, Die Kenningar der Skalden (Bonn 1921) S. 84 ff. — Finnur Jónsson (S. 40) gjør flere Indvendinger mod den Tolkning, hvorefter **orm-are** faaes frem. Bl. a. fæster han sig ved den Afvigelse fra Hovedreglen for *ofljóst*, at **fiskr** . . . **suemade** sættes = **orm-**, ikke **ormr**: »Her findes således en radikal afvigelse fra hvad vi finder hos skjaldene«. »Men« — lægger han til — »man kan jo sige: man ved ikke, hvad en mand o. 700 har kunnet tillade sig.« Denne Unøiagtighed i den omskrivende Substitution har jeg selv fremholdt (S. 148). Som en Parallel fra senere Tid, dog en, som ikke grunder sig paa Omskrivning og ikke tilhører det i den nævnte Henseende strenge Skaldesprog, kan jeg nu minde om *Konr ungr* (Rígsþula 43) = *Kon-ungr*. — En Antydning af Finnur Jónsson i anden Retning vil blive nævnt senere i Tillæg til S. 155—157.

S. 148 Anm. 3. Med *Ormalseng* af *Ormarseng kan sammenlignes *Borstad* i Urskog og *Børstad* i Søndre Odalen, begge i Middelalderen skrevet *Borgalstaðir*, efter O. Rygh (Norske Gaardnavne II S. 171, III S. 178) sandsynlig »en ved Dissimilation fremkommen Form af *Borgarsstaðir, af Mandsnavnet *Borgarr*«.

S. 149 L. 2 f. Det maa vistnok hede: fra Ryfylke og nordover langs Norges Kyst. Sognepræst Ludvig Solheim har nemlig gjort mig opmærksom paa en »Plads« under Gaarden Sandvik i Erfjord, Jelsa, ved Navn *Ormasvik* (tildels skrevet »Ormandsvik« og udtalt overensstemmende dermed), hvilket naturlig kan forklares som Sammensætning med Mandsnavnet *Ormarr*.

S. 150 f. Om Háv. 163 udtaler Brate (S. 207 Anm. 1) en anden Formodning: »Då Háv. 146—162 omtala olika verkningar, som Oden kan åstadkomma medelst sin runkunskaap, bör dock Háv. 163 sammaledes omtala någon förmåga hos Oden, icke blott en hemlighet, som han bevarar. Om vad Oden viskade i Balders öra, finnas många förmodanden, jfr. H. Rosén, Om dödsrike och dödsbruk i fornnord. religion, Lund 1918, s. 110 ff.«

S. 153 f. misurk[i]. Jfr. Finnur Jónsson S. 41, George T. Flom [i den S. 269 nævnte Anmeldelse] S. 207 f. — Mærk den indre Sammenhæng mellem Sig. II 11 *dís ulfhugud* og 13 *at frekum ulfi*.

S. 155—157 fiskr or[uki] nauim suemade. Den foreslaaede Tolkning kritiseres af Finnur Jónsson S. 40 f. (som fremholder, at »*þar* i *Völuspá* v. 39 går tilbage på *Náströndu* i v. 38, men ikke *strauma*«) og af Burg S. 292 f.

Af or[uki] giver Olai Skulerud (»Heimbygdi vaar Sogndal. Aarboek I. Emne or saga og samtid med bilæte. Utgjevi av Sogndals sogelag 1921«, Bergen 1921, S. 29 ff.) en afvigende Oversættelse: »den graadige«. Han bemærker: »Ordet er av meg ettervist i nno.: Vestfold *urugg* med tydingi »graadig, aalæt, gløypen« (eigl. »som ikkje styggjest [fraa aa eta kva det skal vera]«), sjaa »Festskrift til professor Alf Torp« s. 178, og »Maal og Minne« 1915 s. 170 flg. Tydingi »graadig« synest høva betre i samanhengen enn »fast i sit forsæt«, dersom det med »*fiskr* osb.«, som forf. fyreslær, er tenkt paa ormen *Nidhogg*.« — Hjalmar Falk har (privat) nævnt, at or[uki] kan være et oldn. Adjektiv *ør-ugg »som er uden Finner« (jfr. nyisl. *uggi*, i norske Dialekter *ugge* m. »Finne paa Fisk«). Der vilde da her være Tale om »den finneløse Fisk«, en regelret Omskrivning for *Orm*.

Derimod optager Burg den af mig S. 156 Anm. 3 tilbageviste Mulighed or [uk i], oldn. *ór ok í*. Han lader de to Præpositioner styre *nauim*, som han oppfatter som Dat. pl. af *nár* m. »Lig«: »den aus und in leichen schwimmenden fisch versteh ich als den aus leichen heraus und in leichen herumschwimmenden fisch, di. als den sich aus leichen entwickelnden und in leichen herumkriechenden wurm [‘vermis’].« Dette synes mig dog umuligt efter Ordlyden: Fisk (sing.) udviklende sig af Lig (plur.). Om Formen *nauim* udtaler Burg: »dass in *nauim* anstatt *w* zwischen vocalen *u* geschrieben ist, ist . . . keinesfalls befremdlicher, wenn wir *nauim* für ein simplex, als wenn wir es für ein compositum halten, dem dat. plur. *gestumr* (Stentofta) gegenüber ist ein dat. plur. *nauim* allerdings überraschend, aber der schwund des *-x* hat gar keine rechtfertigung nötig, wenn man mit Olsen den stein von Stentofta für älter als unsern hält, und der

stammauslaut *-i-* var im dat. plur. durch kein lautgesetz gefährdet, sondern nur durch analogie, die in verschiedenen gegenden zu verschiedenen zeiten gewürkt haben kann«.

Finnur Jónsson »finder . . . det meget betænkeligt at forstå *ná-vim* anderledes end ordet *násær* [naseu] i C; det er af selvsamme art og væsen. Det betyder da blod, og »fisken som svømmer i blod«, kunde — i henhold til skjaldesproget — betegne et sværd. Hvis man nu mente at kunne gå ind på M. O.s tankegang, kunde man på samme måde, uden at bryde sig om kongruensen, substituere f. eks. ordet *hjórr* i stammeform: *hjórv + are = Hjórvari*; men et sådant navns tilværelse er dog meget tvivlsom. Fra mit synspunkt vilde det være lige uantageligt på grund af inkongruensen«.

Om Strømmen i Dødsriget jfr. Axel Olrik, Danske studier 1918 S. 18.

S. 155 Anm. 1. Her kan tilføies: *Vemøen* i Skodje, Søndmøre (Norske Gaardnavne XIII S. 161). Jfr. *Vimle* i Skölvne sn., Gäsene hd.; egentlig Elvenavn, jfr. *Geir-vimul* (se Ortnamnen i Älvsborgs län VI S. 190).

S. 158 fokl if s[liti na] g[A]land(i). Om en forskjellig, og vistnok sandsynligere, Opfatning se S. 269.

S. 164 ff. Om Roes-Indskriften se Th. von Grienberger, Zeitschrift für deutsche Philologie XXXIII, 1901, S. 562 ff.; Brate S. 210 ff.; Noreen, Altisl. Gramm.⁴ S. 385. Jfr. ogsaa Finnur Jónsson S. 41 f.

S. 169. Om Hesten paa Eggjum-Stenen udtaler Finnur Jónsson bl. a.: »Figuren er tegnet inden runerne indhuggedes; de retter sig efter de iforvejen tilstedeværende streger. Derfor mener jeg det langtfra sikkert, at tegningen overhovedet har nogetsomhelst med indskriften at gøre«. I Anledning af min Formodning om Nid paa Eggjum-Stenen bemærker han, at han ikke finder nogen Støtte derfor i Egil Skallagrimssøns Nid, ristet efter hans Mening »med runer på et forlængst skeletteret hestehoved«. Heller ikke i noget i Indskriftens Ordlyd. »Den blotte hestefigur kan heller ikke i og for sig betegne noget nid«.

S. 170 f. Jfr. H. F. Feilberg, Sjøletro (Danmarks Folkeminder Nr. 10), 1914, S. 192 (Voks billede skydes med Alvepilespidser af Flint).

S. 187 Anm. 3. hari- [Räfsal], læs: hari-.